

Remissyttrande SOU 2026:4 Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap

Sefif har inte tagits upp i listan över remissinstanser som inbjudits att lämna yttrande om det rubricerade betänkandet. Vi vill trots detta inge nedanstående synpunkter.

Förslagen i korthet

Utredningen lägger fram flera förslag för att förtydliga och stärka rektorsrollen.

- En definition av rektorns pedagogiska ledarskap ska skrivas in i skollagen för att förtydliga uppdragets kärna.
- Huvudmannen får ett tydligare ansvar att säkerställa att rektorn har rimliga förutsättningar, inklusive stöd och avlastning, för att kunna utöva sitt pedagogiska ledarskap.
- En statlig befattningsutbildning för skolchefer ska införas, och det ska ställas krav på högskoleexamen för att få anställas som skolchef. Befattningsutbildningen reserveras för rektorer och det ska införas en särskild utbildning (15 hp) för biträdande rektorer och annan ledningspersonal inom ramen för det nationella professionsprogrammet.
- Kraven för att anställas som rektor föreslås skärpas. Huvudregeln ska vara att en rektor har en lärarexamen, eller en genomförd statlig befattningsutbildning.
- En och samma person ska inte kunna vara både rektor och skolchef. Rollerna ska hållas åtskilda för att säkerställa en fungerande styrkedja.
- Rektorns ansvarsområde får inte vara mer omfattande än att det pedagogiska ledarskapet kan utövas. Detta pekar mot en begränsning av storleken på enheter eller rektorsområden. Enskilda uppgifter ska kunna delegeras, men ansvaret för pedagogiskt ledarskap kan aldrig helt delegeras bort från rektorn.
- Skollagen ska förtydliga att rektorn själv beslutar om sådant som biträdande rektorer och annat ledningsstöd i den inre organisationen. Detta får inte ensidigt styras av huvudmannen.
- Rektorns mandat att besluta om sin inre organisation (t.ex. biträdande rektorer) förtydligas. Det övergripande pedagogiska ledarskapet ska dock inte kunna delegeras i sin helhet.

Ideella föreningen Sefif

org.nr 802018-2278

www.sefif.se

info@sefif.se

- Skolverket ges ett uppdrag att stödja huvudmän i att säkra långsiktig rektorsförsörjning, minska effekterna av hög rektorsomsättning och attrahera fler till rektorsyrket.

Sefifs synpunkter

Sefif företräder fristående förskolor av varierande driftsformer – föräldrakooperativ, personalkooperativ, ideella föreningar, stiftelser och aktiebolag – och verkar för likvärdiga villkor oavsett huvudman. Regeländringar som rör rektors uppdrag måste därför beakta förskolans särart, möjliggöra lokala lösningar, och undvika att skapa nya administrativa eller organisatoriska bördor som missgynnar mindre huvudmän.

Sefif tillstyrker förslaget att tydliggöra rektorns pedagogiska ledarskap i skollagen. Det är dock avgörande att definitionen tillämpas med förskolans läroplan och uppdrag som utgångspunkt, och inte leder till ökad detaljstyrning av hur ledarskapet ska utövas i praktiken.

Sefif delar utredningens analys om att alltför omfattande rektorsuppdrag riskerar att urholka det pedagogiska ledarskapet. Samtidigt vill Sefif understryka att många fristående förskolor är små enheter, med en organisation som oftast bygger på andra strukturer än kommunala förvaltningar. En alltför schablonbaserad reglering löper därför risken att försvåra för nödvändig flexibilitet i verksamheten.

Vad gäller förslaget om att huvudmannens ansvar tydliggörs, är det särskilt viktigt för fristående förskolor att lagstiftningen utformas utifrån insikten att huvudmannens organisatoriska kapacitet varierar, och inte implicit utgår från en kommunal förvaltningsmodell. Krav på stöd, analys och systematik måste vara proportionerliga och möjliga att uppfylla utan krav på omfattande stödfunktioner utanför verksamheten.

Avseende begränsningen av delegation av pedagogiskt ledarskap, har Sefif förståelse för utredningens intention att motverka "rektorer på distans"; samtidigt måste lagstiftningen tydligt skilja mellan ansvar och operativ samverkan, och inte utformas på ett sätt som försvårar ändamålsenlig arbetsfördelning i små organisationer där roller ofta är kombinerade.

Förslaget om separation av rollerna som skolchef respektive rektor är den mest ingripande förändringen för små aktörer. Idag är det mycket vanligt att ägaren eller en enskild rektor innehar båda

Ideella föreningen Sefif

org.nr 802018-2278

www.sefif.se

info@sefif.se

rollerna. Ett förbud skulle tvinga små förskolor att antingen anställa en separat skolchef eller omorganisera sig, vilket leder till ökade kostnader och administration. Utredningen bedömer att en uppdelad organisation inte bör kosta mer, men detta förutsätter en storlek som sällan finns hos mindre aktörer.

Kravet på lärarexamen för rektorer och en ny befattningsutbildning för skolchefer syftar till att stärka rollerna, men kan samtidigt begränsa rekryteringsbasen. Mindre aktörer, som kanske rekryterat personer med annan relevant pedagogisk högskoleexamen eller lång erfarenhet, kan få svårare att hitta personal som uppfyller de nya, snävare kraven.

En tydligare styrkedja med separata, formellt kvalificerade roller kräver mer administration i form av delegationsordningar, befattningsbeskrivningar och dokumentation. För en liten förskola utan administrativ stödpersonal riskerar detta att antingen öka rektorns administrativa börda (vilket motverkar utredningens syfte) eller leda till högre personalkostnader.

Förslaget att huvudmannen blir skyldig att säkerställa rektorns förutsättningar skapar en tydligare ansvarsfördelning. Det kan stärka rektorns position, men också öka de juridiska och formella kraven på ägarna. För exempelvis en liten styrelse i ett föräldrakooperativ kan detta upplevas som ett betungande ansvar.

Sammanfattningsvis kan konstateras att syftet med förslagen, att professionalisera och stabilisera ledningsfunktionerna inom hela skolväsendet, är vällovligt. För mindre fristående förskolor skulle detta dock innebära stora strukturella och ekonomiska utmaningar. Kravet på att separera rollen som rektor och skolchef är särskilt omvälvande, då det går rakt emot hur många små, ofta ägarledda, verksamheter är organiserade idag. Förslagen riskerar därmed att driva på en utveckling mot större enheter och göra det svårare att driva småskalig förskoleverksamhet.

Ideella föreningen Sefif

org.nr 802018-2278

www.sefif.se

info@sefif.se